

Oceněný pedagog: Škola by neměla zůstat muzeem

Veřejná správa Strana 22 Rozhovor

Lucie Sýkorová

K tomu, aby se stal učitelem, ho inspiroval jeho češtinář na gymnáziu. Dnes je Petr Bašus sám inspirací pro své studenty, kteří oceňují především jeho zapálení pro obor a „jiný“ přístup. Vyučuje češtinu a dějepis na Gymnáziu Josefa Jungmanna v Litoměřicích a letos získal Cenu pro pedagogy udělovanou Nadačním fondem Neuron na podporu vědy spolu s Učenou společností České republiky. „Kromě všech kvalit je další přidanou hodnotou jeho obětavost a nadšení, s kterým dělá všechny mimoškolní akce. Určitě patří k těm, na které budeme dlouho vzpomínat,“ říká o něm jeden z bývalých studentů.

A jaké je tajemství takového úspěchu u studentů? „Důležitá je empatie, schopnost pochopit dětský svět a vybudovat si s žáky vztah,“ říká Petr Bašus, díky němuž litoměřické gymnázium získalo sedm let po sobě medaili v prestižní dějepisné soutěži pro české i slovenské týmy, z toho třikrát zlatou. V rozhovoru pedagog prozradil i svůj pohled na moderní technologie, jaké knihy současných autorů si sám rád přečte nebo jak se mu daří nadchnout dnešní mládež pro dějepis či literaturu.

* Máte nějaké speciální metody, jak připravit žáky na dějepisnou soutěž? Sedm medailí po sobě není jistě o štěstí na dobré studenty...

Pravda je, že to hodně závisí na tom, kdo a jak žáky připravuje a vede. Někdy nezáleží ani tak na úrovni školy nebo žáků samotných, ale spíše na tom, s jakým zápletem se do toho jde. Já jedu někdy na soutěž i s žáky, kteří nemají samé jedničky. Dokonce jsem zažil, že celostátní kolo dějepisné soutěže vyhrála studentka, která k nám přišla poté, co byla vyloučena z Gymnázia v Ústí nad Labem. Důležité je vždy nejprve vybudovat si vztah, nejen mezi členy týmu, ale i s učitelem. Když se připravujeme na dějepisnou soutěž, jezdíme nejprve na výlety a hodně si povídáme...

* Daří se vám nadchnout pro dějepis nebo literaturu i studenty, kteří na soutěže nejezdí?

Dějepis je předmět, kde může zaujmout síla příběhu. Často si tedy vyprávíme příběhy a diskutujeme o tom, co a proč bylo a co by kdyby... Například diskuse o husitství je vždycky zajímavá. Co se týká literatury, je pravda, že mnozí učitelé se drží téměř výhradně osnov - učí děti tak, aby byly připravené k maturitě, a výuka literatury je tak často spíše muzejním přehledem. Není to o tom, co se teď píše nebo hraje v divadle. Žáky ale přitom zajímá především právě současná moderní literatura. Když sestavujeme s kolegy seznam povinné maturitní četby, vidím, jaký je problém prosadit moderní autory mezi jinými učiteli, kteří jsou příznivci „učebnicové“ literatury.

* Říká se ale, že mladí lidé dnes čtou obecně málo. Souhlasíte s tím?

Neřekl bych to takto plošně, že čtou méně. Mají více možností díky novým médiím. A někdy jsem i sám překvapen, kolik toho za rok přečtou, jsou mezi nimi i opravdu velcí čtenáři. Samozřejmě čtou ale většinou něco úplně jiného, než by si škola asi přála. Podle toho, co vidím v jejich rukou nebo o čem píšou ve slohových pracích, bych řekl, že jednoznačně vede příběhová fantasy. Až mě někdy udivuje, jak s sebou tahají tisícistránkové knihy, čtou často například ve vlaku. Pro mě je až nepochopitelné, že je to stále baví, příběhy jsou velmi podobné - vždy nějaký hrdina bojuje s příšerami. Ale oni jsou tím úplně pohlaceni. Hodně oblíbený je Tolkien, Rowlingová... Někdo řekne, že Harry Potter je dětská kniha, ale přivedla k četbě mnoho mladých lidí. Já jsem jí zpočátku také téměř „opovrhoval“. Ale když mi pak několik studentů řeklo, že právě Rowlingová je přivedla ke čtení i jiných knih, tak jsem se této autorce musel v duchu omluvit a uznat tento její přínos literatuře. Vedeme ale se studenty stále velké polemiky o tom, jestli je to kvalitní literatura nebo ne. Já tvrdím samozřejmě, že ne, ale chci tím hlavně podnítit diskusi a přimět je k tomu, aby dokázali vysvětlit, co je na tom baví a zajímavá. A vznikají tak opravdu zajímavé diskuse.

* Přečtete si i sám tyto knihy?

Nemám rád fantasy literaturu. Takže jsem si přečetl vždy první díl, abych věděl, o co jde. Jinak mám ale jiné oblíbené knihy, snažím se sondovat současnost v českou literaturu. Mimo jiné proto, abych měl přehled - současné učebnice se zastavily v podstatě u Viewegha, ale jeho knihy jsou už teď staré více než dvacet let. Toto sondování je velice poučné, moderní literatura píše často o současném světě. Zorganizovali jsme na našem gymnáziu projekt Čtenářské dílny. V rámci něj jsme nakoupili asi 30 knih současných autorů, žáci si je přečetli a pak jsme o nich diskutovali. Musím říci, že studenty to opravdu bavilo, mnozí byli překvapeni, že je na českém knižním trhu něco tak zajímavého.

* A jaká současná tvorba zaujala vás?

V poslední době asi nejvíc kniha Zatím dobrý od Jana Nováka o bratřech Mašíněch - výborně vyprávěná kniha, která strhne každého. Skvělá je také Petra Soukupová, například její kniha Zmizet.

* Mluví se také často o tom, že dnešní děti mají problémy s gramatikou, protože málo píšou. Jak to vnímáte z pohledu češtináře? Jste příznivcem zavádění tabletů do škol?

Je pravda, že kromě školy už rukopis prakticky neexistuje, dopisy se nepišou... ale tady na gymnáziu žáci gramatiku docela umí, někteří i výborně. A nemám žádné iluze o tom, že starší generace by na tom byly v tomto směru nějak skvěle. Každopádně trénovat rukopis je výborná věc, to bych nikdy nezrušil, ale zároveň bychom neměli odmítat zavádění moderních věcí. Škola by neměla zůstat muzeem, měla by držet krok a reflektovat dobu. Takže bych byl určitě pro, aby se více zaváděly do škol moderní technologie.

* Když jste v kontaktu se středoškoláky, určitě znáte i youtubery. Co si myslíte o tomto stylu zábavy a o tom, že děti se stále více stávají jen pasivními konzumenty?

Pro mě je to zvláštní fenomén. Mám dvě dcery a především jedna z nich youtubery hodně sleduje. Někdy nechápu, co na tom vidí, ale patří to asi k době. Možná je to dočasný módní trend, který zase pomine. Děti jsou sice díky sledování pasivnější, ale na druhé straně má dnes každý z nich možnost si i sám vyzkoušet nějaké video natočit, a to je pak v podstatě výuka kreativity - naučí se díky tomu stříhat záběry, možná dobře mluvit... takže a priori bych to nezavrhal. Pokud samozřejmě dítě netráví veškerý čas jen tím sledováním. Co vnímám jako problém, je zrychlování doby, která je už doslova „klipovitá“. Málokdo je ještě v této době schopen koncentrace na delší dobu. Otázka je, jak má uspět například celovečerní film, kniha nebo divadlo?

* Právě divadlo patří k vašim mimoškolním aktivitám. Na jaké hry studenty berete?

Jsem nepřítel přehrávání klasiky v klasickém zpracování. Myslím si, že by kultura měla být pořád o současné době. Mám rád novodobé hry nebo klasické v moderním pojetí, kde je i velká míra improvizace, narážky na aktuální situaci... Ale nenutím žákům jen své představy o divadle, vždycky je nechám hlasovat, na co chtějí jet. A snažím se dělat to pro studenty ještě zajímavější tím, že vždy po představení máme besedu s herci, režiséry nebo autory. Založili jsme Klub mladého diváka, jezdíme často do Činoherního klubu v Ústí nad Labem nebo do Prahy. Chtěl jsem, aby studenti poznali jak známé velké scény, tak i ty menší.

* Vaši studenti besedy i sami organizují a byli za to i oceněni. Můžete k tomu říct více?

Ve spolupráci s knihovnou pořádáme projekt „Spisovatelé se vrací do škol“. Studenti sami připravují i moderují diskuse s pozvanými spisovateli. Kromě toho organizujeme také veřejné diskuse ve spolupráci s litoměřickou diakonií, letos se uskutečnila série besed s názvem „Menšiny mezi námi“. To je čistě studentský projekt, studenti píšou sami například i žádosti o dotace a dostali jsme za něj už dvakrát ocenění od organizace Člověk v tísni Gratias tibi. Pozvali jsme takto na besedu už například Syřany, Vietnamce, ale i homosexuály.

* Myslíte si, že jsou dnešní mladí lidé hodně jiní než předchozí generace?

Starší generace má obecně tendenci kritizovat to, co přichází, ale tak to bylo vždy. Já jsem ještě z generace, která vyrostla za normalizace. Nejhorší důsledek tohoto období na nás je, že razance a umění se prosadit bylo tehdy v lidech potlačováno. Jsme proto spíše bojácní a dlouho s tím bojujeme, než se k něčemu odhodláme. Bylo by určitě dobré, aby se mladí lidé uměli více ozvat, ne aby měli všichni ostré lokty, ale aby měli svůj názor a dokázali ho formulovat, aby je bylo slyšet. Osobně bych ale řekl, že je to v podstatě pořád stejné, že obecně nejsou dnešní mladí lidé o mnoho průbojnější. Záleží to vždy na osobnostním typu a také na atmosféře v rodinách. Mám studenty, kteří by si už teď dokázali vydobýt dobrou pracovní pozici, ale i ty, kterým musím stále říkat, aby mluvili více nahlas.

* I vaši studenti už ví, že učitelství nepatří k nejlépe placeným povoláním. Neuvažoval jste někdy o změně profese?

Měl jsem nabídky odejít ze školství, ale nikdy jsem to neudělal. A nemám to v plánu ani do budoucna, neumím si to představit. A přál bych si, aby si i mí studenti jednou vybrali svou práci tak, aby jim dávala pocit naplnění, aby se nerozhodovali jen kvůli penězům.

* Letos v lednu stávkovali za zvýšení platů učitelé na Slovensku. Jak se díváte na tuto možnost?

I tady byl už před několika lety pokus o stávkou. Zaprvé se do toho ale nezapojili zdaleka všichni, takže to

nakonec vyznělo pro vládu možná až trochu komicky. Zadruhé si myslím, že učitelské odbory jsou u nás naprosto zoufalé - mám na mysli lidi, kteří odborářské funkce zastávají. Ozvou se vždy jen ve chvíli, kdy nějaká jiná oblast něčeho dosáhne, jako například zdravotnictví. Učitelé byli navíc ve své většině vždy nejloajálnější služebníci režimu a mají často strach vystupovat proti. Myslím proto, že v našem školství těžko dojde k nějaké radikálnější akci jako například ve Francii.

„Co se týká literatury, je pravda, že mnozí učitelé se drží téměř výhradně osnov - učí děti tak, aby byly připravené k maturitě, a výuka literatury je často spíše muzejním přehledem.“

Foto autor| FOTO: LUCIE SÝKOROVÁ